

KÖLTŐI KOMÉDIA

Koncz István

Mi lesz most azzal, aki míg csak él,
amíg csak élhet, formában beszél
s arról, mi *van*, — itélni így tanít . . .

(Radnóti M.: Ó, régi börtönök)

Személyek:

1. Költő
 2. Költő
 3. Költő
- Rendező

PROLÓGUS

Arra a bizonyos szociális komédiára Ingó, tudós barátom hívta föl a figyelmemet, (Proust jutott eszünkbe), ellenkeztem vele, mindig kedvem telt abban, ha megbotránkozathattam. Így, jó hangzású normákat szerettem meg. Egyébként fizikai fölényem is segített — eltűnődtünk a gyilkosok polgári bátorságán és prudériáján. Később izgalomba hozott egy nem is lehetetlen távlat: az egérút. Attól kezdve így módosítottuk világnézetünket: az erőszak egyenlőtlen (gyöngébb) partnere az embernek, nem kell félni tőle. E felszabadulás után Ingó még külön meggyőződött arról is, hogy nyugodtan a történelemre lehet bízni a társadalmat, és boldogan szanatóriumba vonult gyógyíttatni az idegeit. Boldogságáért irigyeltem, de mégsem mertem újboli ellenőrzés nélkül vállalni a távlatot.

Első kép

P Á T O S Z

1. *Költő*: Kedves nekem ez a táj!
Úgy kell törődnöm félelmemmel, mintha az apja lennék,
vagy legalábbis szeretném,
pedig csak az életet szeretem;
És bármerre is fordulok, rokonszenves nevetéssel mosoly-
gok a tárgyakra.

Tárgy? — A tárgyak egybefogódzva énekelnek, mint a kislányok, akik már kezdik sejteni, hogy egyszer anyáknak kell lenniük.

Ez a szerelem hasonlít az élethez, de honnan a belső nyugtalanság?

Én már ezentúl nem tagadom le elszólásaimat... Igazságtalanul elhagylak, hogy örökre megtarthassalak. És vállalom, hogy egyedül legyek.

2. *Költő:* (a közönséghez)
Nem ígérhetem, hogy meg fogtok szeretni. Szeretni? — ez a ti szerepetek.

3. *Költő:* Csak egy szót kell megtalálnunk.
Egy szót! — A szó olyan, mint a kígyó. Mégsem! A szó nem a bosszú eredménye...
Talán mégis, a szó igazságszolgáltatás?

Rendező: (a közönséghez) Különös szerepe van a három költőnek. A szerző, mint a szeretet, ész és szépség katonáit, a költőket szólaltatja meg, hogy a népek vitás kérdéseiben tárgyaljanak. Ők tehát nem szimbólumok, hanem valóban költők, szavaik nem érvek, hanem versek. Mégis mind a hárman úgy viselkednek, mintha illetékesek lennének tárgyalni a népek nevében.

3. *Költő:* Bennem mozdul a táj! A képmutató
horizont és a kutya Nap tolakodó
panasza jajgat. Ölelését le nem rázhatom!

1. *Költő:* Árulás!

3. *Költő:* Bizonyosság, hogy élsz. (Értelek.)
Köszöntöd magad, szádon a szó
ünnepélyesen tapadó falat,
mint minden születésnap alkalmakor.

2. *Költő:* (az 1-höz) A dögöt csodálom. Ma ismét átölelt és azt mondta, hogy szeret. Olyan konokon jó, de nekem nem kell. Ugyanaz a meséje, mint bármelyik halott tárgyé, amiket még mindig becsülök, de nem akarok a kedvükbe járni. Itt egy ember, ott egy ember... — persze te nem tartozol nekik felelősséggel, de én mondom, hogy útjukban vagy.

Az én esetem egész más. Ő az én privát halottam. Igen, én öltem meg őt. Dög.

Szőke haja van neki. Gyereket akart szülni, de meddő. S most hogy beláttam, be kellett látnom, hogy korunk az imperializmus korszaka, áruba bocsátom őt.

Rendező: (a másik két költőhöz) Nem engedhetem meg, hogy eltérjen a tárgytól.

3. *Költő:* De ha barátok közt vagyunk?

1. *Költő:* Bosszantó történettel int a példa —
durva, bár ily jólöltözött, jeles férfiak közt:
beteg görög partizán sírta egyszer el,
hogy nem felejthet... A valóságról
több, hosszú ivás között, vaskos
humorral mesélt a képzelet; —
sós halat tömtünk magunkba
és fehér kenyeret,
beszédünk hangos volt és vidám,

a dagadt italos alig bírt velünk,
 - - vesztüket érzik a bolond legények —
 rikácsolta ostobán.

Hullott a sötétség az éj városra,
 nagyokat kortyolt savanyú borába
 és szálló mámorunk után inalt.

3. *Költő:* Torzód nem sikerült.
 Minden segédeszköz nélkül is szólj
 szavaidnak csak alakjuk van.

1. *Költő:* Számolnotok kell velem.

2. *Költő:* Félreértés!
 Sima gondunkkal érő, szálló pára.
 csonkatestű vőlegény;
 hulló arcok csatakos remegése is.
 Örvény!

Bánat!

Örvény!

Halfejú tenger-istenek zárják a réveket.
 Újabb vereség?

1. *Költő:* Nem!

3. *Költő:* De!

2. *Költő:* Elegendő áldozat-e ez a
 hűvös lelkesedés?
 Újabb vereség?

3. *Költő:* Nem!

1. *Költő:* De!

3. *Költő:* A Nap köztünk jár: pogány isten,
 tréfának veszi a szabadságot;
 Súlyos kövei csiszolt fegyverek,
 históriásnak valók, megénekelni.
 Ez az idő hangulata:
 arányaiban kiteljesül az elme,
 nem állat többé, az állat hasonlatnak
 sem kifejező már, és kérdezi,
 milyen mérhetetlen dimenziók,
 valami belső harmónia, vagy mégis zűrzavar
 izgalmi hozzák egymáshoz közelebb
 a múltat és jövőt.

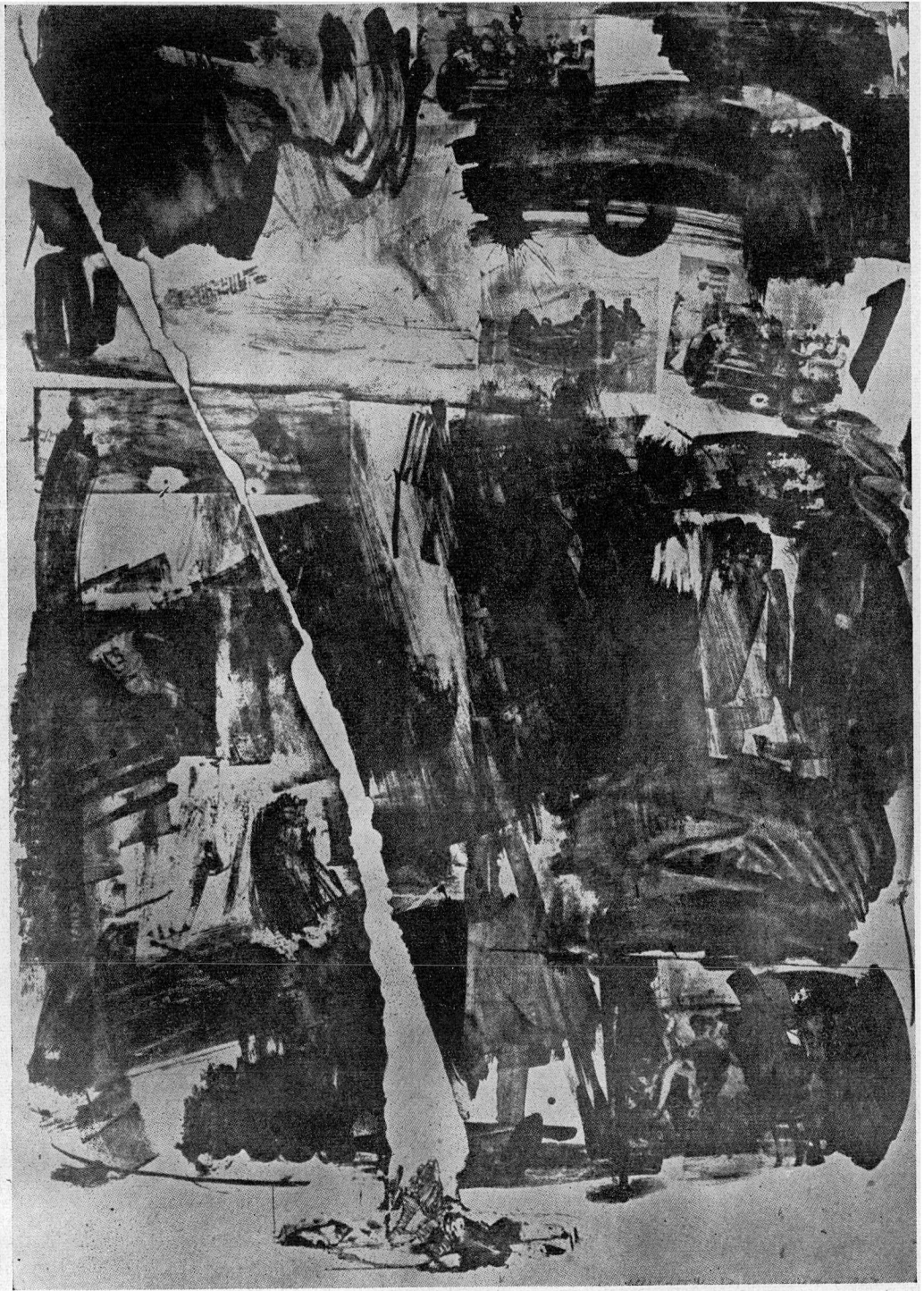
Csak egy szót kellene megtalálnunk,
 ami bennünket ítéljen bár,
 hogy igent inthessünk a történelemnek.

Lenin! Szakállas Apolló,
 a hódítás vezet bennünket.

Hódítás? Tompa zöreje ez a szó is,
 mint fékező gépek visszaütő morajai,
 megállnak a gépek, csend és a hevült acél,
 szó, halottan zsugorodik.

Rendező: (a 3. *Költő*höz) Itt megszakad a szöveged a szerelmes
 vers következik előbb.

1. *Költő:* Így, titok nélkül egyre terhesebb
 az álom:
 unalom, ragacsos szerelem-virág,
 ékszerüzletben árult csecsebecse,
 hozzád is hasonlítok,

ROBERT RAUSCHENBERG baleset

amennyire ember lehetek és
 bűbájos kiábrándulás minden vers,
 dal, szín, zene.
 Hová követed testedet fényes
 morál?
 Csak pihenés, csak születés,
 csak áldozás minden halál és taktika.
 Vibráló remegésem zárt áramköre
 őriz meg nekem. Gyümölcs a tested, —
 párnás szavak súlyai benépesítik-e
 e tüntető árvaságot.

Rendező: (címet konferál)
 „Don Quijote köszöntése”

2. *Költő:* Jobb ára van a valódi majomnak...

1. és 3. *Költő: (együtt)*
 Jobb ára van a valódi majomnak?

2. *Költő:* Holdas legelők, otthonos vadon; szálló
 homokon
 pergő álom, szabados sejtelem, vitézi
 lelkeken
 pattanó szikrája a könnyörtelen szeretetnek.
 Hamis sivatag a válladon, középkori Caesar,
 dicsérem
 vesztedet, mai csavargó, pózoló eretnek
 kövér tüzet, mint ama legelők, sziporkázó lángokat
 köpök,
 égető nevetést: csengő fényekből glóriás
 szenvedés,
 sunyi zsoldosod: a számár.

., 2. és 3. *Költő: (együtt)*
 Jó van, Don!
 Nagyszerű vagy, Don!
 Fenséges vagy, Don!
 Hős vagy, Don!

Rendező: (külön-külön fóliánst tesz a három költő elé — először az 1. Költő megismétli „Jó vagy, Don” stb. s pátosszal, középkorias fenköltéssel, modorosán, állva aláírja a fóliánst, utána ugyanígy tesz a 2. és 3. Költő is —, majd ugyanabban a sorrendben összeszedi a fóliánsokat) Ezeket a különös dokumentumokat a színház irattára fogja őrizni.

1. *Költő:* A rómaiak szemeteskocsijai elvonultak? Itt-ott egy-egy gyáva filiszter csodálkozik még azon, hogy nem lehet ártani ennek a barátságnak. Ez időszzerű kérdés, azt hiszem beszélünk kellene róla.

Rendező: (int a 3. Költőnek)

3. *Költő:* Hódítás, tompa zöreje ez a szó is,
 mint fékező gépek visszaütő morajjai;
 megállnak a gépek, csend és a hevült acél,
 szó, halottan zsugorodik.
 Minden, ami tett, gép, rom,
 közös.
 Közös a szó is,
 s mint a forradalom, anyás.
 Nemes lázadás!

— Kétség és hit, egyaránt pusztít;
öregedés, csak minden felszabadulás.

2. *Költő*: A testemet kell éreznem
visszatart tört földemen
soha nem egyezhetem a maggal
himnuszát csúfondárosan maga
a törpe király kíséri —
éjszaka kormozta a csábító bele is izzadt
roppant kézfogás és röhej a szakadt
mellbe öklöz sárgán
ört áll az élet a lámpán
pihegve egyesül mint minden köhögés
a lármás kihívással kevés
reményt tartalékol azért —
hej a törpe király fizet a kedvéért
Homérosz (jó idegű) csak nevet a tréfán
gyöngykagylót árul a sátán
időszerű élményeit a kocsmában gyűjti
egyfülű emberek mulatója színpadi
mozgás és a beszéd is megrendezett
láncon vezetgetik az életet
sunyi öröme a tűzoltónak
(egyenruhás alattvalója a komédiásnak)
a bölcsesség érett sajt — aureola
mint asszonyi szag majmol
még odakünn egy-két lámpalázás
színész kitartóan szánalmas
rokonaik az egypúpú tevéknek.

1. *Költő*: A polgár joga örvényes ritmus. Jól meg kell választani
az áldozatot.

Önzök ezúttal nem lehetünk.

2. *Költő*: Ha szabály az erkölcstelenség?

3. *Költő*: Nagyszerű forma a lélek,
bűvös rossz öröm,
elhullott a csók-harcmezőn,
goromba közöny
válasza önnön
kétségeire. Felhőkön
lakatlan börtön
mint példa megszállottja
csak önmagáért létezik.

2. *Költő*: Úgyesen csalni nem tudok. De az elismerés a goromba-
ságért is kijár. Tehát azt teszek, amit akarok. A béke
bennem van. Nem irtózom a fegyverektől, azonban ked-
vem sem telik bennük. Igyekszem megértő lenni. Ha jól
meggondolom, ez a rabság sem elviselhetetlenebb a töb-
bitől. Igaz, nem divatos. De érthető, hogy az ember nem
egykönnyen változtat szakmát. Minden más humor. Még-
is, csupa divatos puritanizmusból megvádolom magamat.

1. *Költő*: Egy érzelmes beszámoló a novemberi éjféltűnről észre-
veszi a csendet, dicstelen, vagy érdemes hősét a távolsá-
goknak. Mint egy kép szemlélője, az ember egyszerre
kivülállóan érzi magát, de a végtelen tér nyomban szű-
külni kezd, ahogy a kép alakjai megmozdulnak. Minden
vonal egy határ lesz.

2. *Költő*: Nekem folytatnom kell a léha várakozást.
 3. *Költő*: Ő folytatja a léha mulatást? És az érem másik oldala?
 1. *Költő*: Kihívás? Így az Értelem:

Sivatag, kérlelhetetlen tér
 és a műhely számtalan kiterjedésű magánya,
 éppúgy, ahogy az apostol megálmodta,
 örömtelen,
 egyszínnel festett kép,
 középen szenved a majom.

Lám, zúdul, vihartalan
 az évszak,
 csodás birodalom túl,
 hívó téboly
 — vess számot, foglyom.

2. *Költő*: *(szavalva)*
 A csók mulatságosabb:
 Zenés kinyilatkoztatás
 (tudtam, hogy hazudok)
 lárva életét váltja be naponta
 csókra így a hitehagyott.

Perzsel a nap
 veszendő élményt gyűjt
 és fellángolnak a tájak

 Így felejtünk el minden nyarat.

3. *Költő*: *(közbevág)*
 Valami jó hangzású igazság nevében
 kimondott ítélet feloldhatja ezt a feszültséget.

Rendező: *(a közönséghez)* Nyilvánvaló, hogy a szerző szereplői türelmetlenségével küzd ezúttal, nem pedig szenvedélyükkel. A hatásos öngyilkosság helyett inkább **lelkesíteni** kívánja őket. Komolyan kell tehát felfogni a szertartást, kedves néző. *(címet konferál)* Horrendum carmen.

(Függöny, a függöny mögött a szereplők elvonuló sziluettje látszik)

1. *Költő*: Halállal cseréltem fel
 arcomat,
 láttamon a nézők megborzadtak.
 2. *Költő*: Halállal cseréltem fel
 szavamat,
 hallatukra a hallgatók megborzadtak.
 3. *Költő*: Halállal cseréltem fel
 a verset,
 szavalásukkor a színészek megborzadtak.

Együtt: Jaj neked!
 Nem ölheted már meg ellenségeidet!
 Jaj neked!
 Nem állíthatsz már magadnak gúlát!
 Jaj neked!
 Nem lehetnek többé gyermekeid!
 Jaj neked!

(Vége az Első képnek)